

บทที่ ๑

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหา

กำลังคนที่มีคุณภาพย่อมก่อให้เกิดความสำเร็จในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ อันมีการศึกษาเป็นเครื่องมือของการพัฒนากำลังคน ดังนั้นประเทศที่กำลังพัฒนาจึงต้องเริ่มด้วยการพัฒนาการศึกษาเพื่อให้ได้มาซึ่งกำลังคนที่มีคุณภาพ

การจัดการศึกษาของไทยเท่าที่ผ่านมาประสบความสำเร็จในการพัฒนากำลังคนให้มีคุณภาพ เพราะการศึกษามีได้ทำให้ผู้เรียนมีชีวิตที่ดีขึ้นและดำรงตนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม เนื่องจากได้มีการฝึกผู้เรียนให้คิดเป็นทำเป็นและมีคุณลักษณะที่เหมาะสมแก่การอยู่ในสังคมที่เปลี่ยนแปลง

รัฐเองก็ตระหนักถึงความจริงดังกล่าว จึงมีการปรับปรุงการจัดการศึกษาทุกระดับให้เป็นการศึกษาที่เพิ่มคุณภาพแก่กำลังคน ดังจะเห็นได้จากวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาตามแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ ๔ (พ.ศ. ๒๕๒๐ - ๒๕๒๔) ที่ว่า "จะเร่งรัดพัฒนาการศึกษาทุกระดับทุกประเภทในความรับผิดชอบให้เหมาะสมกับสภาพความเป็นจริงของประเทศ และสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของสังคม โดยมุ่งจะให้การศึกษามีส่วนช่วยเสริมสร้างคุณภาพของคนมากกว่าสร้างกำลังคนแต่เพียงอย่างเดียว"^๑ อันมีแนวทางในการจัดการศึกษาดังนี้ "การศึกษาที่พึงประสงค์ จะต้องเป็นการศึกษาที่เสริมสร้างความรู้ ความคิด ทักษะและทัศนคติ ให้คนไทยรู้จักตนเอง รู้จักชีวิต เข้าใจสังคมและสิ่งแวดล้อมอันตนมีส่วนร่วมอยู่ แล้วนำความรู้ความเข้าใจมาใช้แก้ปัญหาและเสริมสร้างชีวิตและสังคมให้ดีขึ้น โดยกลมกลืนกับธรรมชาติ"^๒ และมีกระบวนการเรียนรู้ที่เอื้ออำนวยให้ผู้เรียน

---

^๑ ชำนาญ นิสารัตน์, "ทิศทางการศึกษา," สามัญศึกษา ๑๒ (ธันวาคม ๒๕๑๔), หน้า ๓๓.

^๒ คณะกรรมการการวางพื้นฐานเพื่อปฏิรูปการศึกษา, การศึกษาเพื่อชีวิตและสังคม (กรุงเทพมหานคร : สำนักนายกรัฐมนตรี, ๒๕๑๔), หน้า ๑.

ค้นพบความสามารถของตนเองและให้คิดเป็นทำเป็น สามารถตัดสินใจเพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างถูกต้องและเหมาะสม ดังที่ เฮอร์เบิร์ต เจ. เคลาส์ไมเออร์ (Herbert J. Klausmeier) ได้อธิบายว่า "จากการศึกษาในโรงเรียน จะทำให้ผู้เรียนได้พัฒนาในด้านความรู้ ความเข้าใจ ความสามารถ ทักษะและทัศนคติ เพื่อปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตและประสบความสำเร็จในสังคมประชาธิปไตย"^๑

การปรับปรุงการจัดการศึกษาทั้งโครงสร้างของหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน จะบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้หรือไม่ขึ้น ขึ้นอยู่กับ "ครู" เป็นสำคัญ เพราะครูเป็นผู้ใช้หลักสูตรและดำเนินการด้านการเรียนการสอน ครูจะทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ แนวความคิด และหน้าที่อื่น ๆ เพื่อส่งเสริมพัฒนาการแก่บุคคล อันเป็นหน้าที่พัฒนากำลังคนโดยตรงนั่นเอง การปฏิรูปการศึกษาที่กำลังดำเนินการอยู่ในปัจจุบันได้ให้ความสำคัญของครูไว้ว่า "ครู คือ บุคคลที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้และเกิดพัฒนาการโดยรอบขึ้นในตัวผู้เรียน"^๒

จากแนวการศึกษาที่เปลี่ยนไปทำให้บทบาทและหน้าที่ของครูเปลี่ยนไปจากเดิม ไม่ใช่ใคร ๆ ก็เป็นครูได้ หรือ "ใครก็ตามที่มีความรู้ สามารถสอนได้"^๓ ความรู้ความสามารถในวิชา การมีส่วนทำให้สามารถสอนได้ แต่ความสำเร็จของการสอนมิได้อยู่ที่ผู้มีความรู้แต่เพียงประการเดียว หากจะต้องมีองค์ประกอบอีกหลายประการมาเกี่ยวข้อง เพราะ

งานครูเป็นงานที่ยากยิ่ง เพราะครูทำงานกับสิ่งที่มีความยุ่งยากสลับซับซ้อนที่สุด คือ "คน" งานของครูจะประสบความสำเร็จเมื่อสามารถทำให้บุคคลได้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปตามที่ต้องการ ครูจะต้องสามารถทำให้ศิษย์รู้จักคิดและตัดสินใจอย่างฉลาด ครูจะต้อง

^๑Herbert J. Klausmeier, Teaching in the Secondary School (New York : Harper and Row, 1958), หน้า ๔.

^๒สุภาพ วาดเขียน, ทำอย่างไรนิสิตนักศึกษาครูจึงจะสอนได้ดี (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๐), หน้า ๒.

^๓หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู, รายงานผลการวิจัยเรื่องลักษณะของครูที่ดี, เอกสารการนิเทศการศึกษา, ฉบับที่ ๑๘๗ (กรุงเทพมหานคร : หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู, ๒๕๒๐), หน้า ๑.

แนะแนวให้ศิษย์ได้มีโอกาสเพิ่มพูนประสิทธิภาพของชีวิตบนวิถีทางแห่งประชาธิปไตย
 ความสัมพันธ์เกี่ยวโยงระหว่างครูกับนักเรียนในรูปของการสอนนั้น เป็นศิลปะที่ยากที่จะ
 วิเคราะห์ได้หมดสิ้น โฮเรล มัน (Horace Mann) กล่าวว่า "การสอนเป็นศิลปะที่
 ยากที่สุดในกระบวนศิลปทั้งหมด อีกทั้ง เป็นศาสตร์ที่ลึกซึ้งที่สุดในกระบวนศาสตร์ทั้งหลาย
 ในความสมบูรณ์ที่สุดของการสอนครูจะต้องมีความรู้ในวิชาการ ความรู้ในตัวผู้เรียน
 กระบวนการสอน อุทากรณ์ และสภาพการณ์ต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้สูงสุด^๑

จะเห็นว่านอกจากจะถ่ายทอดความรู้แล้ว ครูยังต้องรับผิดชอบและให้ความสนใจต่อ
 พัฒนาการของผู้เรียนไปพร้อม ๆ กับสังคม เพื่อให้ผู้เรียนสามารถมีชีวิตอยู่อย่างผาสุกในสังคม

ด้วยเหตุนี้ "ครู จะเป็นผู้ที่มีความรู้แต่เพียงอย่างเดียวไม่เป็นการเพียงพอ แต่
 จะต้องมีความสามารถด้านอื่นด้วย จึงจะสามารถมีบทบาทได้ถูกต้อง"^๒ และผู้ที่จะเป็น "ครู"
 จะต้องผ่านการฝึกฝนให้มีคุณลักษณะที่สามารถทำงานอันยากยิ่งนี้ให้ลุล่วงไปได้

ฉะนั้น การฝึกหัดครูจึงมีความสำคัญในอันที่จะพัฒนาลักษณะอันพึงประสงค์ของบุคคล
 ที่จะประกอบอาชีพครู ให้เป็นครูที่มีคุณภาพสูง สามารถทำหน้าที่ครูได้โดยสมบูรณ์ คุณภาพของ
 ครูเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้การศึกษาดำเนินไปด้วยดี สมฤทธิผลของการศึกษาไม่ว่าระดับใด
 ก็ตาม จะมีขึ้นไม่ได้ถ้าขาดครูที่มีคุณภาพ

ภาระของการฝึกหัดครู คือ การเตรียมครูเพื่อรับบทบาทของการศึกษาที่เปลี่ยนแปลง
 เป็นการเตรียมครูที่จะสามารถเข้าใจและประสานความผันแปรต่าง ๆ เพื่อที่ว่าผู้เรียนจะได้เรียน
 ในสิ่งที่ดีที่สุดเพื่อการปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ในสังคมอนาคต กล่าวคือ เตรียมครูผู้ที่มีไหวพริบ
 ความคล่องตัว และยินยอมที่จะรับแนวความคิดใหม่ ๆ มาใช้ปฏิบัติ เตรียมครูที่มีความพร้อมและ
 ยอมรับ รวมทั้งสามารถที่จะทำการศึกษาริวิสัยสภาพของผู้เรียนและของของตัวเอง ครูควรจะมองการ
 สอนมิใช่เพียงแต่ทักษะที่ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของประเพณี แต่จะต้องมองในด้านศิลปะและทักษะที่แต่ละคน

^๑ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘.

^๒ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑.

กำลังแสวงหาเพื่อใช้เป็นข้อปรับปรุงแก้ไขปัญหาใหม่ ๆ เตรียมครูที่มีความสามารถในวิชาการ และทักษะความสามารถในการใช้กลวิธีต่าง ๆ ในการสอน และใช้สื่อการสอนเพื่อช่วยจัด ประสบการณ์ในการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่สมบูรณ์ตาม เป้าหมายของการศึกษาที่วางไว้^๑

การฝึกหัดครู จะประสบความสำเร็จในการเตรียมครูดังกล่าวเพียงใด ขึ้นอยู่กับ

๑. หลักสูตรของการฝึกหัดครู
๒. อาจารย์ผู้สอนในสถาบันการฝึกหัดครู

หลักสูตรของการฝึกหัดครูนั้น จะต้องเป็นหลักสูตรที่เชื่ออำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนมีโอกาสได้ ปฏิบัติ ไม่เน้นทฤษฎีมากเกินไป และเนื้อหาในหลักสูตรจะต้องสัมพันธ์กับสิ่งที่ผู้เรียนจะสอน ทั้งนี้ เพื่อจะเป็นการศึกษาที่ให้คุณประโยชน์ และความหมายในชีวิต

อาจารย์ผู้สอนในสถาบันการฝึกหัดครูนั้น มีความสำคัญยิ่ง เพราะ เป็นผู้ใช้หลักสูตร ฉะนั้น จึงควรจะมีคุณลักษณะที่นอกเหนือไปจากด้านวิชาการ เช่น^๒

๑. เข้าใจถึงแนวความคิดทางการศึกษาที่ว่า "การศึกษาเป็นการเตรียมผู้เรียนให้ พร้อมทั้งจะออกไปใช้ชีวิตอยู่ในสังคม สถานศึกษาทำหน้าที่เป็นตัวแทนสังคมโดยการจัดประสบการณ์ ในสถานศึกษาให้เป็นสังคมจำลองขึ้น เพื่อให้ผู้เรียนทุกคนได้ปฏิบัติและทดลองดำเนินชีวิต" ซึ่ง ความเข้าใจนี้จะมีผลต่อความสามารถในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม อันจะช่วยให้ผลผลิตทางการศึกษามีคุณภาพ

๒. ยอมรับในการเปลี่ยนแปลง และคาดหวังในการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น และต้อง สร้างความตระหนักให้แก่ผู้เรียนที่จะเป็นครูถึงเรื่องอุปสรรคและความกดดันต่าง ๆ ที่ครูจะต้องเผชิญ แบบอย่างที่จะมีอิทธิพลปลูกฝังในตัว เด็กที่เป็นไปได้ในอนาคต ตลอดจนวิธีการเรียนการสอนรวมทั้ง

---

^๑ธีระ สุมิตร, การฝึกหัดครูปัญหาและโอกาส (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ บรรณกิจ, ๒๕๑๘), หน้า ๑ - ๒๘.

^๒เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๕ - ๔๑.

เครื่องมือ อุปกรณ์ และยุทธศาสตร์การสอนที่จะนำไปใช้

๓. ยอมรับฟังแนวความคิดใหม่และทัศนะจากวงการภายนอก ซึ่งจะช่วยให้สามารถนำความคิดเห็นใหม่ ๆ มาใช้ในการปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงาน เพื่อให้เกิดสัมฤทธิ์ผลตามเป้าหมาย

๔. ต้องตระหนักว่า การฝึกหัดครู เป็นขั้นตอนแรกในกระบวนการของการเป็นครู นั่นคือ กระบวนการของการเป็นครูเป็นกระบวนการต่อเนื่อง เริ่มต้นจากการรับการฝึกอบรมจากสถาบัน การฝึกหัดครูต่อเนื่องกันไปจนชั่วชีวิตของการเป็นครู เพื่อที่จะแสวงหาวิธีการต่าง ๆ มาปรับใช้ในกระบวนการเรียนการสอนในการเตรียมครูให้สอดคล้องกับกระบวนการเป็นครู โดยการสร้างพฤติกรรมทางการเรียนรู้ให้ผู้เรียน เกิดนิสัยการค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง มีความรับผิดชอบในหน้าที่ และรักที่จะพัฒนาตนเองอยู่เสมอ อันจะนำไปสู่ความสำเร็จในอาชีพ

๕. ควรมีประสบการณ์กับวิธีสอนหลายๆแบบ และรู้จักเลือกใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ในการเรียน รู้จักนำสื่อการสอนมาใช้ให้เหมาะกับวิธีสอนที่เลือก เพราะไม่ว่าจะเป็นวิธีสอนแบบใดก็ตามย่อมใช้สื่อการสอนเป็นเครื่องช่วยได้ทั้งสิ้น และเมื่อใช้แล้วจะยังผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในวิธีการปฏิบัติในกระบวนการเรียนการสอนอีกด้วย

๖. เป็นผู้นำในด้านวิธีการสอนที่จะช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะและนำไปใช้ปฏิบัติจริงและเป็นผลดี

๗. เป็นครูที่ดีพอที่จะเป็นแบบอย่างให้แก่ผู้รับการฝึกอบรมได้ คือไม่เพียงแต่มีความรู้ดี และความสามารถทางวิชาการสูงเพียงอย่างเดียว แต่จะต้องเป็นผู้ที่มีศรัทธาในอาชีพครู และมีความรับผิดชอบอย่างดียิ่งประกอบด้วย

เป็นที่ทราบกันทั่วไปว่าการเลียนแบบเป็นการเรียนรู้วิธีหนึ่ง และโดยการเรียนรู้ด้วยวิธีนี้ของนิสิต นักศึกษาในสถาบันการฝึกหัดครู จึงก่อให้เกิดปัญหาสำคัญทางการศึกษาขึ้น นั่นคือ ปัญหาเกี่ยวกับคุณภาพของครู ดังที่ อารี สัตหจวี กล่าวไว้ว่า "ครูที่สำเร็จจากสถานศึกษาฝึกหัดครู ไม่มีความสามารถในการสอน ไม่สามารถนำทฤษฎีที่เรียนรู้ไปปฏิบัติได้"^๑ จึงไม่น่าประหลาดใจกับ

^๑ เรื่องเดียวกัน, หน้าคำนำ.

คำกล่าวที่ว่า "ครูมักจะสอนนักเรียนเหมือนกับครั้งที่ตนเอง เคยถูกสอนมาแต่เดิม ไม่ได้สอนเหมือนกับวิธีที่เคยเรียนวิธีการสอนมา"^๑ เพราะถ้าจะพิจารณาถึงความ เกี่ยวข้องระหว่างครูผู้สอนกับนักเรียนผู้เรียนแล้ว จะเห็นได้ชัดว่าสิ่งที่มีอิทธิพลมากที่สุดต่อการศึกษานักเรียนก็คือ ครู เพราะครูย่อมจะเป็นทั้งที่ปรึกษา เป็นที่พึ่ง เป็นตัวแบบ และช่วยเหลือทุกสิ่งทุกอย่างแก่ผู้เรียน ดังผลการวิจัยของ สมอง ทองวิเศษ เกี่ยวกับวิธีการสอนที่นักศึกษาฝึกสอนวิทยาลัยครูสกลนครใช้ ปรากฏว่า "นักศึกษาส่วนใหญ่ใช้แนวการสอนตามแบบฉบับของตนเองและแนวการสอนของอาจารย์วิทยาลัยครูสกลนคร"^๒

ฉะนั้น การได้เห็นแบบฉบับของการสอนและการทำงานที่ดีเยี่ยม เป็นส่วนหนึ่งที่จะทำให้ การสอนของนักศึกษาครูได้ดำเนินไปในแนวทางที่ถูกและบรรลุผลดีในการสอน^๓

ถ้าครูต้องการให้มีการเปลี่ยนแปลงในวิธีการสอน ก็จำเป็นจะต้องเริ่มใช้วิธีการสอนที่ครู ต้องการให้นักศึกษาและผู้เข้ารับการอบรมนำไปใช้สอน ครูจำเป็นจะต้องสร้างแบบอย่างและกระบวนการสอนที่ครูได้กล่าวถึงนั้น อีกนัยหนึ่งก็คือ ครูควรทำอย่างการสอนไว้นั้นเอง^๔

---

^๑บุญเกื้อ ควรหาเวช, "การสำรวจสถานภาพความต้องการในการใช้สื่อการสอนของ อาจารย์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ" (ปริญญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทร-วิโรฒ ประสานมิตร, ๒๕๒๐), หน้า ๓.

^๒สมอง ทองวิเศษ, "ปัญหาการใช้สื่อการสอนของนักศึกษารัวิทยาลัยครูสกลนคร" (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาโสตทัศนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๒), หน้า ๗๓ - ๗๔.

^๓สุภาพ วาดเขียน, ทำอย่างไรนิสิตนักศึกษาครูจึงจะสอนได้ดี, หน้า ๑๕.

^๔ธีระ สุมิตร, การฝึกหัดครูปัญหาและโอกาส, หน้า ๒๐.

สถาบันการฝึกหัดครู มีความสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาประเทศ เพราะเป็นแหล่งผลิตครู อันเปรียบเสมือนกุญแจของกระบวนการจัดการศึกษาทั้งหมดของชาติ ผลผลิตของสถาบันย่อมมีผลอย่างยิ่งต่อการสร้างกำลังคนที่มีคุณภาพให้แก่ประเทศ ฉะนั้น ครูผู้สอนในสถาบันการฝึกหัดครูกวจะตระหนักถึงความสำคัญนี้ และไม่ควรถูก "จะมุ่งแต่เพียงความสำเร็จของศิษย์ที่จะไปเป็นครูเท่านั้น แต่ต้องมุ่งไปถึงศิษย์ของศิษย์ในอนาคตอีกด้วย"^๑

วิทยาลัยครูนครปฐม เป็นสถาบันการผลิตครูแห่งหนึ่ง กวที่จะได้มีการศึกษาแนวการสอนของอาจารย์ผู้สอนในสถาบันว่า ได้ทำการสอนหรือมีวิธีการสอนและการดำเนินการสอน พอที่จะเป็นตัวอย่างในเรื่องของการใช้สื่อการสอนให้กับนักศึกษาเพียงใด ในอันที่จะเป็นแนวทางให้นักศึกษาปฏิบัติตาม เมื่อสำเร็จการศึกษาออกไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาการใช้และผลของการใช้สื่อการสอนของอาจารย์วิทยาลัยครูนครปฐม
๒. เพื่อศึกษาปัญหาในการใช้สื่อการสอนและความต้องการด้านบริการของอาจารย์วิทยาลัยครูนครปฐม
๓. เพื่อสำรวจความคิดเห็นและทัศนคติของอาจารย์วิทยาลัยครูนครปฐม เกี่ยวกับความสำคัญของการใช้สื่อการสอนที่มีต่อการเรียนการสอน

ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ได้กำหนดขอบเขตของประชากรเฉพาะอาจารย์วิทยาลัยครูนครปฐม ที่ทำการสอนในภาคปลาย ปีการศึกษา ๒๕๒๒ และนักศึกษาริทยาลัยครูนครปฐมระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูงปีที่ ๒ ภาคปลาย ปีการศึกษา ๒๕๒๒

^๑หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู, หลักการบริหารโรงเรียนในด้านวิชาการ (พระนคร : หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู, ๒๕๐๕), หน้า ๑๐.

วิธีดำเนินการวิจัย

๑. ศึกษาค้นคว้าข้อมูลจาก เอกสาร หนังสือ และการวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการวิจัย
๒. กำหนดตัวอย่างประชากร โดยใช้อาจารย์และนักศึกษาริทยาลัยครุนครปฐม
๓. สร้างแบบสอบถามเพื่อใช้เป็น เครื่องมือรวบรวมข้อมูล ๒ ชุด สำหรับอาจารย์ผู้สอนและนักศึกษา
๔. นำแบบสอบถามที่ได้รับความเห็นชอบแล้วไปทดลองใช้กับ ประชากรที่มีลักษณะใกล้เคียงกับประชากรจริง เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไข
๕. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้ว ไปใช้กับประชากรจริง
๖. รวบรวมแบบสอบถามและวิเคราะห์ข้อมูล โดยวิธีหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และนำเสนอในรูปตาราง
๗. สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล และ ข้อเสนอแนะ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

๑. ทราบถึงสถานภาพการใช้ ผลของการใช้ และปัญหาต่าง ๆ ในการใช้สื่อการสอน ตลอดจนความต้องการด้านบริการสื่อการสอนของอาจารย์วิทยาลัยครุนครปฐม
๒. ความคิดเห็นของอาจารย์วิทยาลัยครุนครปฐม เกี่ยวกับความสำคัญของสื่อการสอนที่มีต่อการเรียนการสอน จะกระตุ้นให้ผู้สอนและผู้บริหาร เห็นความสำคัญของการใช้สื่อการสอนในสถาบันการฝึกหัดครู
๓. ผลของการวิจัยจะเป็นแนวทางสำหรับผู้บริหารของวิทยาลัยในการวางนโยบาย ดำเนินการปรับปรุงและจัดบริการทางด้านสื่อการสอนได้อย่างเหมาะสม

คำจำกัดความ

๑. สื่อการสอน หมายถึง โสตทัศนูปกรณ์ หรือ อุปกรณ์การสอนประเภทต่าง ๆ ซึ่งอาจจะเป็นวัสดุ เครื่องมือ กิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหลายอย่างรวมกัน ที่ผู้สอน เลือกสรรและนำมาใช้ประกอบการเรียนการสอน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ
๒. วิทยาลัย หมายถึง วิทยาลัยครุนครปฐม
๓. อาจารย์ หมายถึง อาจารย์วิทยาลัยครุนครปฐม ผู้ทำหน้าที่สอนในภาคปลาย ปีการศึกษา ๒๕๒๒
๔. นักศึกษา หมายถึง นักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพการศึกษาระดับชั้นสูงปีที่ ๒ ภาคปลาย ปีการศึกษา ๒๕๒๒

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้สื่อการสอน มีผู้สนใจทำไว้หลายท่านทั้งในประเทศและต่างประเทศ เช่น

งานวิจัยในประเทศ

ในปี พ.ศ. ๒๕๐๔ เจริญ ปุสุรินทร์คำ^๑ ได้ทำการวิจัยเรื่องการศึกษาการใช้ อุปกรณ์การสอนในวิทยาลัยเทคนิค เพื่อให้ทราบถึงระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอุปกรณ์การสอนของครู รวมทั้งปริมาณความถี่ในการใช้ ตลอดจนปัญหาอุปสรรคและความต้องการของครู เกี่ยวกับ อุปกรณ์การสอน ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

---

^๑ เจริญ ปุสุรินทร์คำ, "การศึกษาการใช้อุปกรณ์การสอนในวิทยาลัยเทคนิค"

(วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชาโสตทัศนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๐๔), หน้า ก - ข.

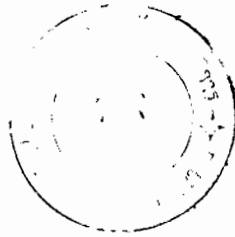
๑. ครูส่วนมากมีความรู้เกี่ยวกับอุปกรณ์การสอนพอสมควร และครูส่วนมากรู้จักและใช้กระดานดำมากที่สุด และรู้จักโตออรามาโน่ยที่สุด
๒. ครูส่วนมากมีความรู้เกี่ยวกับเครื่องขยายเสียงมากกว่าเครื่องฉาย
๓. ในรอบปี ครูจะใช้กระดานดำมากที่สุด ใช้วัสดุของจริงรองลงมา
๔. ครูใช้อุปกรณ์การสอนเพราะเห็นว่าอุปกรณ์นั้นเหมาะสมกับบทเรียนมากที่สุด
๕. ครูที่ไม่ใช้อุปกรณ์การสอนส่วนมากคิดว่า ไม่จำเป็นสำหรับการสอนชั่วโมงนั้น ๆ
๖. อุปสรรคที่ครูส่วนมากพบในการใช้ คือ วิทยาลัยขาดแคลนอุปกรณ์การสอน
๗. ครูต้องการให้ผู้บริหารสนับสนุนกิจการโสตทัศนศึกษามากขึ้น
๘. ครูต้องการให้ทางวิทยาลัยจัดหาอุปกรณ์การสอนและอบรมวิธีการใช้
๙. ครูหาความรู้ด้านการใช้วัสดุอุปกรณ์การสอนด้วยตนเองโดยการอ่านมากกว่าวิธีอื่น

ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๑๓ วารินทร์ คุณะศรี^๑ ได้ศึกษาถึงความคิดเห็นของครูที่มีต่อการใช้โสตทัศนูปกรณ์ในสถาบันอาชีวศึกษาในพระนครและธนบุรี ปรากฏผลดังนี้

๑. ครูส่วนมากเห็นความจำเป็นในการใช้โสตทัศนูปกรณ์ประกอบวิชาที่สอน ผลที่ได้คือ ทำให้การอธิบายบทเรียนง่าย เข้า นักเรียน เข้าใจดีขึ้นและรวดเร็ว แต่เป็นการเพิ่มภาระแก่ครูพอสมควร
๒. ในการใช้โสตทัศนูปกรณ์ครูเห็นว่า การเตรียมและการเลือกเป็นสิ่งสำคัญ
๓. ครูส่วนมากยังใช้กระดานดำ และเห็นว่ากระดานดำมีประโยชน์มากด้วย
๔. ปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญ คือ ไม่มีอุปกรณ์การสอนที่ต้องการที่จะช่วยปรับปรุงการสอนให้ดีขึ้น

---

^๑วารินทร์ คุณะศรี, "ความคิดเห็นของครูที่มีต่อการใช้โสตทัศนูปกรณ์ในสถาบันอาชีวศึกษาในพระนครและธนบุรี", (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชาโสตทัศนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๓), หน้า ก - ง.

ยุวณูช บวรสุขประชา^๑ ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับปัญหาการบริหารงานศูนย์โสตทัศนศึกษาของวิทยาลัยครูในภาคกลางของไทย เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๖ เพื่อศึกษาปัญหาต่าง ๆ เกี่ยวกับการบริหารงานศูนย์โสตทัศนศึกษาของวิทยาลัยครูภาคกลางทั้งหมดในเรื่องเกี่ยวกับการบริหาร การจัดบุคลากร การใช้โสตทัศนอุปกรณ์ของอาจารย์ การบริการ การผลิตและงบประมาณ ผลของการวิจัยสรุปได้ดังนี้

๑. การบริหารศูนย์โสตทัศนศึกษามีปัญหาในเรื่องการจัด เวลาอบรมการใช้โสตทัศนอุปกรณ์ให้แก่อาจารย์ และการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนยังมีน้อย
๒. บุคลากรผู้ทำหน้าที่บริการและผลิตวัสดุกราฟิกยังมีไม่พอเพียง
๓. ปัญหาเกี่ยวกับอาคารสถานที่ก็คือ บางวิทยาลัยไม่มีห้องผลิตโสตทัศนอุปกรณ์ ห้องฉายภาพยนตร์ ห้องสมุดโสตทัศนศึกษาโดยเฉพาะ และห้องเรียนจำนวนมากไม่มีเครื่องอำนวยความสะดวกสำหรับการใช้โสตทัศนอุปกรณ์
๔. ปัญหาเกี่ยวกับโสตทัศนอุปกรณ์ได้แก่ อาจารย์ส่วนใหญ่ใช้โสตทัศนอุปกรณ์ประกอบการสอนน้อย ส่วนการบริการและการผลิตมีปัญหาเกี่ยวกับการจัดเตรียมโสตทัศนอุปกรณ์ไม่เพียงพอ และไม่สอดคล้องกับเนื้อหาทุกวิชา
๕. ศูนย์โสตทัศนศึกษาบางแห่งมีงบประมาณไม่เพียงพอ

ในปี พ.ศ. ๒๕๒๐ บุญเกื้อ ควรหาเวช^๒ ได้ทำการวิจัยเรื่องการสำรวจสถานภาพความต้องการในการใช้สื่อการสอนของอาจารย์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อให้ทราบถึงสถานภาพการใช้และความต้องการ ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคในการใช้สื่อการสอนของอาจารย์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒทั้ง ๔ วิทยาเขต ผลปรากฏว่า

๑ยุวณูช บวรสุขประชา, "ปัญหาการบริหารงานศูนย์โสตทัศนศึกษาของวิทยาลัยครูในภาคกลางของไทย" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ แผนกวิชาโสตทัศนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๖), หน้า ก - ข.

๒บุญเกื้อ ควรหาเวช, "การสำรวจสถานภาพความต้องการ . . ." หน้าหลังพิเศษ.

๑. อาจารย์ส่วนมากเห็นว่าสื่อการสอนมีความสำคัญต่อการเรียนการสอนมาก
๒. อาจารย์ใช้และต้องการสื่อการสอนชนิดต่าง ๆ มากน้อยดังนี้
  - ๒.๑ สื่อการสอนที่ใช้และต้องการมากตามลำดับ คือ กระดานดำ เครื่องอัดสำเนา รูปภาพ ภาพถ่าย ของจริง ของตัวอย่าง และแผนภูมิ แผนสถิติ
  - ๒.๒ สื่อการสอนที่ใช้และต้องการน้อย คือ กระดานขาว เครื่องฉายภาพจุลทัศน์ ไมโครฟิล์ม ไดออรามา เครื่องช่วยสอน และโทรทัศน์วงจรปิด
๓. อาจารย์คณะต่าง ๆ ของแต่ละวิทยาเขต ได้สื่อการสอนจากศูนย์เทคโนโลยี-ทางการศึกษา ห้องสมุด ภาควิชาที่สังกัด ของส่วนตัว และหน่วยงานอื่น ๆ
๔. อาจารย์ที่มีชั่วโมงสอนมากน้อยต่างกัน มีการใช้สื่อการสอนไม่แตกต่างกัน
๕. อาจารย์มีปัญหาในเรื่องของการขาดงบประมาณในการจัดซื้อสื่อการสอนตามต้องการมากที่สุด
๖. อาจารย์ที่ทำหน้าที่บริการสื่อการสอน มีปัญหาในการดำเนินงานด้านขาดเครื่องมือ และสถานที่สำหรับบริการด้านผลิตสื่อการสอนมากที่สุด
๗. อาจารย์ต้องการให้ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษาจัดเจ้าหน้าที่ให้ความสะดวกในการใช้สื่อการสอนบางชนิด และจัดทำคู่มือแหล่งวัสดุได้เปล่าและสื่อการสอนทั้งในและนอกมหาวิทยาลัย
๘. อาจารย์ส่วนมากและอาจารย์ที่ทำหน้าที่บริการสื่อการสอน มีความเห็นว่าศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษาของแต่ละวิทยาเขต ควรเป็นหน่วยงานอิสระขึ้นตรงต่อสำนักงานรองอธิการบดี และควรมีสถูยกลางของมหาวิทยาลัยด้วย

ปี พ.ศ. ๒๕๒๒ สอนง ทองวิเศษ^๑ ได้ทำการวิจัยเรื่องปัญหาการใช้สื่อการสอนของนักศึกษาฝึกสอนวิทยาลัยครูสกลนคร มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาเกี่ยวกับความรู้และประสบการณ์ทางสื่อการสอนของนักศึกษา และเปรียบเทียบปัญหาการใช้สื่อการสอนของนักศึกษาฝึกสอนในเมืองกับชนบท ผลปรากฏดังนี้

๑. นักศึกษาส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับสื่อการสอน อยู่ในระดับดีและพอใช้
๒. นักศึกษาใช้แนวการสอนตามแบบฉบับของตนเองมากที่สุด รองลงมาได้แก่แนวการสอนของอาจารย์วิทยาลัยครูสกลนคร วิธีการสอนที่นักศึกษาส่วนใหญ่ใช้เป็นประจำได้แก่วิธีการบรรยายโดยใช้สื่อการสอนประกอบ
๓. นักศึกษามีความเห็นว่าการจัดหาวัสดุอุปกรณ์ประกอบการสอนในวิชาที่ฝึกสอนอยู่หาได้ยาก นักศึกษาต้องผลิตขึ้นใช้เองมากที่สุด อันได้แก่ บัตรคำ แผนภูมิ
๔. สาเหตุที่นักศึกษาไม่ได้สำรวจอุปกรณ์การสอนที่วิทยาลัยและโรงเรียนฝึกสอน เพราะไม่มีเวลาและไม่ทราบว่าสอนชั้นใด
๕. นักศึกษาส่วนใหญ่เลือกวัสดุอุปกรณ์การสอนที่เร้าและดึงดูดความสนใจและเหมาะสมกับชั้นและวัยของเด็ก
๖. นักศึกษาจำนวนน้อยที่มีปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับวัสดุอุปกรณ์การสอน ปัญหาสำคัญคือไม่ทราบกลวิธีในการแทรกอุปกรณ์เข้าไปในบทเรียน

ในปี พ.ศ. ๒๕๒๓ ชนิดา พิทักษ์สฤกษ์^๒ ได้ศึกษาเรื่องการผลิตและการใช้สื่อการสอนของวิทยาลัยครูอุดรธานี เพื่อจะทราบถึงสภาพการผลิตและการใช้สื่อการสอนของวิทยาลัยครูอุดรธานี รวมทั้งการร่วมมือให้บริการทางด้านสื่อการสอนแก่สถาบันอื่น จากการศึกษาได้ผลสรุปเกี่ยวกับการใช้สื่อการสอนของอาจารย์ดังนี้

^๑สอนง ทองวิเศษ, "ปัญหาการใช้สื่อการสอน . . ." หน้า ๗๓ - ๗๔.

^๒ชนิดา พิทักษ์สฤกษ์, "การผลิตและการใช้สื่อการสอนของวิทยาลัยครูอุดรธานี"

(วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาโสตทัศนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๓), หน้า ๑๑๘ - ๑๒๐.

๑. อาจารย์ผลิตสื่อการสอนด้วยตนเองมากและขอยืมจากแผนกโสตทัศนศึกษาปานกลาง
๒. ความถี่ในการใช้สื่อการสอนอยู่ในระดับปานกลาง
๓. อาจารย์เห็นว่า สื่อการสอนมีประโยชน์มากในด้านช่วยให้เข้าใจเนื้อหาได้ง่ายขึ้น และมีประโยชน์รองลงมาคือ ได้รับความสนใจ นำเข้าสู่บทเรียน สรุปอธิบายเนื้อหา เป็นตัวอย่างที่ดีแก่นักศึกษา และช่วยให้นักศึกษาเชื่อถือ
๔. ในการนำสื่อการสอนมาใช้ อาจารย์ผู้สอนคำนึงถึงความเหมาะสมกับผู้เรียนมากที่สุด
๕. สื่อการสอนที่อาจารย์ใช้มากที่สุดคือ ขอลักร์ หนังสือ และ ตำรา ที่ใช้น้อยที่สุดคือ เครื่องฉายภาพยนตร์ เครื่องฉายภาพทึบ วิทยุ โทรทัศน์ และ โทรทัศน์

งานวิจัยในต่างประเทศ

ในปี ค.ศ. ๑๙๕๗ มัวไรซ์ บี แคมป์^๑ (Maurice B. Camp) ได้ศึกษาองค์ประกอบของการใช้โสตทัศนอุปกรณ์ของครู เพื่อศึกษาว่าอะไร เป็นปัจจัยสำคัญในการใช้โสตทัศนอุปกรณ์ของครู ผลการวิจัยพบว่า

๑. การใช้โสตทัศนอุปกรณ์และระดับความรู้การใช้โสตทัศนอุปกรณ์ของครูมีความสัมพันธ์กัน คือ ครูที่มีความรู้เกี่ยวกับโสตทัศนอุปกรณ์มากจะใช้มาก
๒. ครูส่วนใหญ่มีความเห็นว่า การใช้โสตทัศนอุปกรณ์ในสมัยนี้นักเรียนฝึกหัดครูมีอิทธิพลต่อการใช้ขณะที่เป็นครู
๓. ผู้บริหารและครูเชื่อว่า วิชาโสตทัศนศึกษาเบื้องต้นมีความจำเป็น ครูควรเรียนทุกคน
๔. โดยทั่วไปแล้ว โสตทัศนอุปกรณ์ในโรงเรียนยังมีไม่เพียงพอ

---

^๑Maurice B. Camp, "Some Factors Related to the Utilization of Audio-Visual Materials, with Suggestions for Teacher Preparation in this Area", Dissertation Abstracts, (1958), 18 : 155.

ในปี ค.ศ. ๑๙๖๔ โทมัส อัลแลน คลินตัน^๑ (Thomas Allan Clinton) ได้ศึกษาปัญหา ครูใหม่ในมลรัฐเท็กซัส เพื่อสำรวจปัญหาต่าง ๆ ของครูใหม่ และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัญหาการจัดการจัดโปรแกรมการเรียน พบว่าครูใหม่มีปัญหาเกี่ยวกับอุปกรณ์การสอนดังนี้

๑. มีความยากลำบากในการใช้วัสดุทัศนวัสดุ
๒. มีปัญหาในการใช้วัสดุทัศนวัสดุให้เหมาะสมกับระดับความสามารถของผู้เรียน
๓. ไม่มีเวลาเตรียมอุปกรณ์เพียงพอ
๔. ไม่มีที่เก็บอุปกรณ์การสอน
๕. การหาแหล่งวัสดุที่จะนำมาใช้ในการเรียนการสอนลำบาก

ปี ค.ศ. ๑๙๖๔ ริชาร์ด อัลเลน มาร์เกส^๒ (Richard Allen Margales) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับทัศนคติต่อการใช้สื่อการศึกษาใหม่ ๆ ที่มหาวิทยาลัยจัดมาบริการแก่อาจารย์ในคณะต่าง ๆ ผลการวิจัยสรุปได้ว่า

๑. อาจารย์นิยมใช้เครื่องฉายภาพข้ามศีรษะมากที่สุด รองลงมาได้แก่กระดานดำ ส่วนเครื่องฉายภาพทึบและเครื่องช่วยสอนใช้น้อยที่สุด
๒. ความนิยมในการใช้เครื่องมือ และวัสดุทัศนวัสดุมากหรือน้อยเป็นเพราะ
  - ๒.๑ วัสดุ อุปกรณ์ทัศนทัศน์ที่มีอยู่ ไม่ครอบคลุมเนื้อหาสำคัญทั้งหมด

004157

^๑Thomas Allan Clinton, "A Study of Problems Encountered by One Hundred Graduates of East Texas State University and the Functional Relationship Between These Problems and the Teacher Education Program," Dissertation Abstracts, (1966), 27 : 1983 - A.

^๒Richard Allen Margales, "A Study of Media Use, Attitude and Barriers as Measurement for Evaluating the Influence of Extra Media Support Service Faculty Teaching in Classroom", Doctoral Dissertation (Michigan State University, 1969).

- ๒.๒ เสียเวลาเตรียมตัวและคัดเลือก
- ๒.๓ อาจารย์ส่วนใหญ่ไม่มีความรู้ และไม่ได้รับการฝึกอบรมการใช้เครื่องมือ
โสตทัศนมาก่อน
- ๒.๔ ขาดห้องเรียนที่เหมาะสม สำหรับใช้เครื่องมือ และโสตทัศนวัสดุ
- ๒.๕ โสตทัศนวัสดุที่นำมาบริการส่วนมากจะเก่า ชำรุด และล้าสมัย
- ๒.๖ มีงบประมาณให้น้อย
- ๒.๗ รูปร่างหน้าตาโสตทัศนวัสดุ ไม่ดึงดูดให้อยากใช้
- ๒.๘ ภาควิชาไม่สนับสนุนในการใช้เครื่องมือและวัสดุโสตทัศน
- ๓. ผู้วิจัยได้เสนอแนะการสร้างทัศนคติที่ดีแก่อาจารย์ ต่อการใช้เครื่องมือและวัสดุ
โสตทัศน ดังนี้
  - ๓.๑ หัวหน้าศูนย์โสตทัศนศึกษา ต้องพยายามสร้างบรรยากาศให้คณาจารย์พึงพอใจ
ในการใช้
  - ๓.๒ หัวหน้าศูนย์โสตทัศนศึกษา ต้องพยายามทำงานร่วมกับอาจารย์ผู้สอน เพื่อช่วย
กันวางนโยบายของศูนย์
  - ๓.๓ พยายามสร้างทัศนคติที่ดีแก่อาจารย์ ในการใช้เครื่องมือและวัสดุโสตทัศนใน
การสอนแต่ละครั้ง
- ๔. ทางมหาวิทยาลัยต้องให้การสนับสนุนในด้านบริการ เครื่องมือและวัสดุโสตทัศน
พัฒนาระบบวีซีสอนให้ก้าวหน้า และสนับสนุนให้มีศูนย์วัสดุการศึกษา

ในปี ค.ศ. ๑๙๗๑ เอลวิส ฮิวจ์ อาร์เทอร์เบอร์รี่^๑ (Elvis Hugh Arterbury) ได้ศึกษาผลการใช้บริการสื่อการสอน ซึ่งจัดบริการโดยศูนย์บริการการศึกษาประจำท้องถิ่นในรัฐ เท็กซัส พบว่า

---

^๑Elvis Hugh Arterbury, "Teacher Utilization of Media Services Provided by the Regional Education Service Centers in Texas", Dissertation Abstracts International, (1972), 32 : 4825 - 4826 A.

๑. ยิ่งบริการแก่ครุณานเท่าไร ครูที่ใช้บริการโสตทัศนูปกรณ์ก็ยิ่งมากขึ้นเท่านั้น
๒. ครูที่สอนวิชาเฉพาะ และครูชั้นประถมศึกษา ใช้บริการของศูนย์มากกว่าครูชั้นมัธยม
๓. ครูสังคมศึกษามีแนวโน้มว่า เป็นผู้ให้บริการบ่อยครั้งที่สุด ขณะที่ครูสอนคณิตศาสตร์ มีแนวโน้มการใช้บ่อยครั้งที่สุด
๔. ครูที่ได้รับการฝึกอบรมการใช้โสตทัศนูปกรณ์ จะใช้โสตทัศนูปกรณ์ประกอบการสอน มากกว่าครูที่ไม่ได้รับการอบรม
๕. การรับส่งโสตทัศนูปกรณ์ที่เชียงใหม่ เป็นอุปสรรคต่อการใช้โสตทัศนูปกรณ์

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย